

РОЗДІЛ 3. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА FINANCIAL TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT SYSTEM OF THE BANKING SECTOR

У статті проаналізовано фінансові технології – як рушійну силу розвитку банківського сектору, інструмент конкурентної боротьби на ринку фінансових послуг та міру розвитку глобалізаційних інновацій у фінансовій сфері. Встановлено, що високий розвиток конкуренції на ринку фінансових послуг в Україні зумовлює активізацію діяльності фінансових установ. Більшість фінтех-компаній походять зі Сполучених Штатів та Китаю, і в цих двох країнах також буди 8 із 10 найбільших фінтех-компаній світу в січні 2024 року. Визначено, що щорічно відбувається приріст доходів фінтех-індустрії, найбільш інтенсивний розвиток характерний для Азіатсько-Тихоокеанського регіону, меншими темпами розвивається фін-тех на у країнах Європи. Станом на січень 2024 року Америка (Північна Америка, Південна Америка, Центральна Америка та Карибський басейн) була регіоном з найбільшою кількістю фінтех-компаній у світі. У 2022 році інвестиційна активність значно сповільнилася, зокрема, в Америці, що найімовірніше, було спричинене економічним спадом, спричиненим пандемією COVID-19. Визначено, що фінтех-компанії у перспективі стануть ключовою рушійною силою у розвитку фінансового ринку України, а також удосконалення фінансової системи України, тому їхній розвиток підтримує НБУ як державний регулятор фінансового сектору, а досвід провідних країн світу свідчить про неминучість імплементації фінансових інновацій у період високої турбулентності фінансових ринків.

Ключові слова: фінансові технології, фінансовий ринок, банківська система, банки, платежі, інновації.

The article is devoted to the role of financial technologies in the development of the banking sector. The article analyzes financial technologies as a driving force for the development of the banking sector, a tool for competition in the financial services market, and a measure of globalization innovations in the financial sector. It is established that the high development of competition in the financial services market in Ukraine leads to the intensification of financial institutions. New methods are recognized and studied to improve the efficiency of functioning, especially through the introduction of financial and information technologies in the field of customer service, the release of new products and services. Financial technologies are used in all functions of the financial sector, from payment to savings, lending, risk management, and advice. Fintech is becoming an integral part of society, and fintech solutions are becoming more and more relevant. The majority of fintech companies come from the United States of America and China, and these two countries were also the home for 8 of the 10 largest fintech companies in the world in January 2024. It is determined that the fintech industry's revenues are increasing annually. The most intensive development is shown in the Asia-Pacific region, and the European fintech industry developing at a slower pace. As of January 2024, the Americas (North America, South America, Central America, and the Caribbean) was the region with the largest number of fintech companies in the world. In 2022, investment activity slowed significantly, particularly in the America, most likely due to the economic decrease caused by the COVID-19 pandemic. It is determined that fintech companies are going to become a key driving force in the development of the Ukrainian financial market in the future, as well as the improvement of the Ukrainian financial system, so their development is supported by the National Bank as the state regulator of the financial sector, and the experience of leading countries shows the inevitability of implementing financial innovations in times of high turbulence in financial markets.

Key words: financial technologies, financial market, banking system, banks, payments, innovations.

УДК 336.71. 004

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct77-8>

Григораш О.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Університет митної справи та фінансів

Волошин І.А.

аспірант,
Університет митної справи та фінансів

Hryhorash Olha

University of Customs and Finance

Voloshyn Ihor

University of Customs and Finance

Постановка проблеми. Цифрову трансформацію як свою ключову стратегічну мету визнають більше 85% банків у всьому світі. Перспективи росту цифрових трансформацій визначаються фінансовими технологіями, такими як мобільні застосунки, спеціалізовані програми, орієнтовані на клієнтів, а також електронні та особисті кабінети, які формують рівні індивідуальних можливостей. Основною метою цифрових трансформацій є розширення можливостей доступу до фінансових послуг і операцій для економічних суб'єктів у будь-який час, 24/7, з будь-якого місця на планеті, за умови наявності лише Інтернет-з'єднання.

Отже, напрямок цифрових трансформацій еволюціонує від підвищення ефективності фінансового бізнесу до акценту на мобільність та спрощення для клієнтів. Прогнозується, що протягом наступних трьох років 70% банків будуть інвестувати у розвиток мобільних, хмарових технологій та передові методи збору та аналізу даних. Тому, дослідження перспектив розвитку фінансових технологій у банківському секторі є актуальною темою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення та аналіз наукової літератури свідчить, що на сучасному етапі єдиної думки щодо

визначення сутності фінансових технологій не існує. Науковці Т. Лункіна, А. Бурковська, К. Гуліч розглядають фінансові технології як інноваційний напрямок у фінансовій сфері, що використовує технологічні рішення для поліпшення фінансових процесів [7].

Група авторів А. Семенов, Я. Кривич, С. Цирулик [8], послуги фінансових технологій розглядають як сервіси, надані технологічними компаніями через спеціальне програмне забезпечення, що фокусується на задоволенні фінансових потреб клієнтів.

М. Тарасюк, О. Коцєєв та Л. Дудинець [10] під фінансовими технологіями розуміють технології, що використовуються у сфері фінансів.

Розглядаючи погляди різних авторів на фінансові технології, можна визначити, що деякі вчені розглядають їх як галузь або сферу, тоді як інші розглядають їх як конкретні технології чи послуги. Проте в усіх визначеннях фінтех відзначається основна риса – ці технології практично неможливо уявити без використання цифрових технологій. Цифрові технології, як основний компонент фінансового обслуговування, сприяють поширенню інновацій у фінансовому, зокрема, банківському секторі.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз основних тенденцій розвитку фінансових технологій у банківському секторі України та визначення факторів впливу на такий розвиток в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективний розвиток української економіки в значній мірі залежить від рівня розвитку її банківської системи, яка має здатність підтримувати її доступними ресурсами та активно стимулювати внутрішній економічний попит в країні. Стабільність банківської системи України напряму залежить від стабільності окремих її складових, зокрема банків, і від міцності та стійкості взаємозв'язків між ними. У сучасних умовах банки повинні адаптуватися до потреб суспільства, підвищуючи свій внесок у досягнення загальноекономічних цілей та граючи значну роль у економічному розвитку.

Фінансові інновації можуть стати ключовим інструментом для підвищення впливу банків на прискорення економічного зростання. Переваги електронно-цифрових технологій, які вже успішно використовуються в різних сферах життя, активно впливають і на сферу фінансових послуг.

Зменшення клієнтської бази серед старших груп населення та розширення клієнтської бази «міленіумів» сприяє розвитку дистанційного банківського обслуговування. Основним підтримуючим фактором для цього розвитку є формування нового покоління клієнтів для банків. Ці клієнти відзначаються високою динамічністю, відсутністю часу на відвідування банківських офісів, а головне – для них типовим форматом є використання

гаджетів для збору та передачі інформації. Отже, в сучасний період розвитку банківського сектора, дистанційне обслуговування та інноваційні рішення у галузі фінансових технологій (FinTech) є ключовими стратегічними напрямками, які визначають розвиток не лише в Україні, а й у всіх економічно розвинених країнах світу.

Банки виступають одними з найважливіших та найвпливовіших фінансових інститутів у фінансовій та економічних системах держави. Банківські установи є основними фінансовими посередниками під час проведення цифрових платежів [2, с. 74].

Діяльність на фінансовому ринку високотехнологічних компаній і стартапів переконливо доводить, що традиційні підходи до надання банківських послуг уже не відповідають потребам ринку та вимогам підвищення ефективності і прибутковості банківського бізнесу. Щоб залишитися конкурентоспроможними на ринку та зберегти свої позиції, комерційні банки мають впроваджувати фінансово-технологічні інновації та вдосконалювати технічні рішення для поліпшення обслуговування клієнтів, щоб забезпечити високу якість та конкурентоспроможність своїх банківських продуктів.

У той же час, сучасні комерційні банки активно впроваджують автоматизовані системи управління, зокрема в галузі інформаційних технологій. Це спрямовано на підвищення безпеки бази даних клієнтів та самого банку від кібератак і сприяє зменшенню операційних витрат. Однак, деякі можливості, які пропонує фінтех-сектор, ще не повністю використовуються вітчизняними комерційними банками.

На думку окремих експертів, одним із найнебезпечніших для комерційних банків напрямом розвитку фінансових інновацій є активне використання P2P (механізм запозичення грошей між фізичними особами за допомогою спеціальних онлайн-майданчиків) і P2B кредитування (кредитування населенням бізнесу), яке потенційно може призвести до зникнення банківської системи в «класичному» вигляді [5, с. 127]. Ці електронні кредитні платформи проводять оцінку кредитоспроможності фізичних та юридичних осіб без прямої участі комерційних банків з метою прийняття рішення про кредитування, що у перспективі може повністю виключити банки як посередника [6, с. 31].

На наш погляд, наведене твердження є дещо перебільшеним. Слід відмітити, що P2P- і P2B кредитування фактично не перетинаються із традиційним банківським кредитуванням, оскільки надає послуги у тому випадку, коли традиційне кредитування неможливе. Кожен з цих видів альтернативного кредитування має свою цільову аудиторію на ринку фінансових послуг, в основному на фізичних осіб та малий і середній бізнес. Тому P2P-

і P2B-кредити конкурують не з банківськими установами, а із суб'єктами мікро- і онлайн-кредитування, а не для банківського кредитування.

Отже, електронні кредитні платформи та комерційні банки, які діють на одному ринку кредитних послуг, можуть розглядатися перш за все не як конкуренти, а як партнери, оскільки вони пропонують різні продукти і співпрацюють з різними групами клієнтів.

Головною різницею між комерційними банками та фінтех-компаніями полягає в тому, що банки відповідалні перед своїми клієнтами-вкладниками, а фінтех-компанії через створені онлайн-сервіси відповідають у межах кожної проведеної операції.

Комерційним банкам ускладнено приймати рішення, які фінтех-провайдери оперативного втілюють у життя. Проте саме в цьому полягає цінність фінтех-компаній, які виявляють нові ніші і пропонують рішення, які з часом стають доступними для банків, сприяючи поліпшенню задоволення потреб і запитів споживачів банківських продуктів і послуг.

Аналізуючи стан розвитку технологій на українському фінансовому ринку можна стверджувати, що зараз він знаходиться на ранніх стадіях впровадження Fintech. Тим не менше, щороку компанії підвищують рівень надання послуг та розвивають сферу фінансову сферу, сприяючи розвитку нових ринкових структур в Україні. Швидке зростання ролі FinTech у функціонуванні фінансового ринку змушує традиційні фінансові інститути співпрацювати з фінтех-компаніями [9]. Лідуючими на фінансовому ринку стають компанії, які швидше інших надають якісні цифрові послуги та забезпечують організацію цифрових платежів, робо-консультування та інших цифрових послуг.

Розвиток фінансових технологій, як свідчать дослідження, особливо помітний в останні п'ять років. Як відомо, в основі існування будь-якого явища лежить комплекс умов (факторів).

Практика показує, що основними факторами, які сприяли бурхливому розвитку фінтех у світі, є наступні:

1. Втрата довіри населення до традиційних банківських фінансових продуктів та інструментів внаслідок процесів, розпочатих із розгортанням Світової фінансової кризи 2008 року та її наслідками.

2. Розширення процесів цифровізація на світовому рівні, що охопили практично всі сфери людського життя, включаючи і фінансовий сектор. Внаслідок впровадження цифрових інструментів, підвищилася задоволеність споживачів фінансових послуг; розширено можливості управління капіталом суб'єкта господарювання; скоротилися витрати всіх учасників фінансового ринку; зменшено час обробки і проведення фінансових операцій; розширено територіальне покриття

фінансовими послугами; підвищено рівень прозорості відносин між учасниками фінансового ринку.

3. Активне поширення мережі Інтернет, зокрема, географії і швидкості проведення операцій, що дає можливість користувачам використовувати кіберпростір цілодобово, враховуючи і швидкість розвитку інновацій на ринку мобільних пристроїв.

4. Розширення використання соціальних мереж та месенджерів завдяки швидким темпам їх розвитку. Зростання популярності соціальних мереж сприяло появі принципово нових видів фінансових послуг, заснованих на обміні інформацією між користувачами (краудфандинг, P2P перекази і фінансування, соціальні трейдинги та ін).

5. Прагнення до інновацій, підвищені вимоги до забезпечення зручності користування послугами, якості та швидкості збору та обробки інформації, властиві поколінню мілленіалів (народженим у період з 1980 р. до початку 2000-х рр.). Це покоління уже народилося з автоматизованими, швидшими і ефективнішими технологіями і послугами. У результаті, попит на користування системами цифрових платежів буде зростати швидкими темпами.

6. Використання послуг технологічних компаній підприємствами інших секторів економіки (ритейл, індустрія розваг та ін). Поява успішних компаній, які значною мірою вплинули на зміни ринків, які вони обслуговують, і запропонували більш конкурентоздатні продукти і послуги, підвищила інтерес підприємців, в тому числі, і до фінансового сектору.

7. Зростання обсягу електронної торгівлі стимулює зростання обсягу послуг в сегменті платежів і переказів, а також у сегменті фінансування. Збільшення оборотів онлайн-торгівлі є драйвером розвитку платіжних сервісів (включаючи електронні гаманці, внутрішні платежі з використанням додатків і миттєві платежі), а також послуг в сфері кредитування покупців [1; 2].

Фінтех відкриває значні можливості для усіх учасників фінансового ринку, щоденно працюючи над скороченням витрат клієнтів, реального часу проведення платежів, розширенню переліку фінансових продуктів та забезпеченні зручності використання. Ці технології розширюють доступ до фінансових ресурсів фізичних осіб, підприємств малого та середнього бізнесу, які раніше мали обмежений доступ до фінансових послуг. Аналізуючи вплив фінансових технологій на суб'єктів ринку, дослідники відзначають підвищення конкуренції між його учасниками, прагнення до поєднання інформаційних технологій фінансовими організаціями з метою розширення асортименту послуг, збільшення клієнтської бази, забезпечення обґрунтованості цін та можливості долучення до ринку учасників із країн з країн, що розвиваються, і як наслідок, диверсифікації бізнесу [8].

Для розширення цифровізації та підвищення орієнтованості на клієнта в фінансовому секторі необхідно активно впроваджувати фінансові технології, спрямовані на полегшення процесу надання послуг клієнтам.

Розглянемо розподіл доходів фінтех-індустрії у розрізі регіонів на рис. 1.

Відповідно до статистичних даних рис. 1, щорічно відбувається приріст доходів фінтех-

індустрії, найбільш інтенсивний розвиток характерний для Азіатсько-Тихоокеанського регіону, меншими темпами розвивається фін-тех на у країнах Європи.

На рис. 2 представлено рейтинг фінтех-компаній за ринковою вартістю.

В умовах значного тиску фінансові установи, особливо банки, докладають зусиль для автоматизації процесів із залученням фінансових

Рис. 1. Розподіл доходів фінтех-індустрії у розрізі регіонів у 2017–2024 рр., млрд. дол. США

Джерело: складено автором за даними [4]

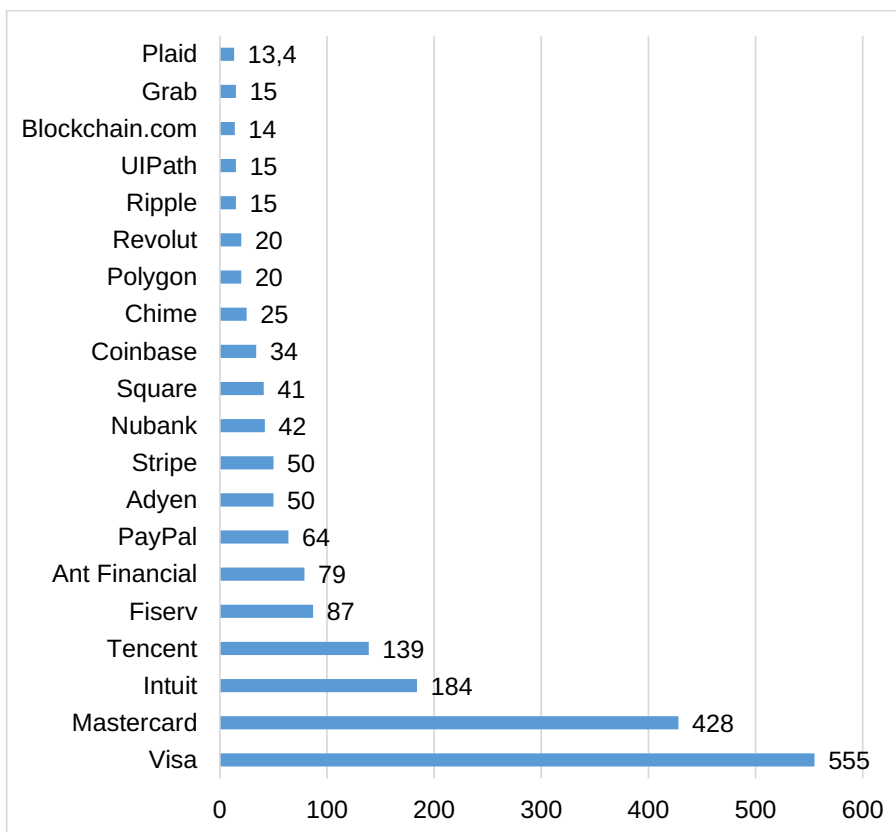

Рис. 2. Рейтинг фінтех-компаній за ринковою вартістю у млрд. дол. США

Джерело: складено автором за даними [4]

технологій, з метою підвищення рівня якості обслуговування клієнтів. Левова частка опитуваних банків визначають біометричні технології, кібербезпеку та штучний інтелект як головні напрями розвитку. Ключова мета цих заходів – забезпечення максимальної користі для клієнтів шляхом надання їм якісних фінансових послуг у найкоротший термін [3, с. 585].

Протягом останніх років відзначається значний зріст споживчої активності. До 2024 року 61% споживачів виявляли бажання перевести фінансові послуги у цифрову сферу. Щоб утримувати достатній рівень конкурентоспроможності, фінансові установи на основі лізу даних та використання методів машинного навчання часто переглядають свої стратегії взаємодії з клієнтами із урахуванням потреб, що швидко змінюються.

Висновки з проведеного дослідження. Запорукою пристосування всіх учасників ринку до швидких змін і викликів сьогодення є їх ефективна взаємодія. Банки мають підвищувати рівень своєї конкурентоспроможності, а для фінтехкомпанії – інтегрувати власні технологічні рішення в уже працюючу сферу та результативно спрямовувати їх на клієнтів. Ще одним фактором, який мають враховувати фінтехкомпанії – високий рівень регульованості галузі, що зумовлює необхідність постійного вирішення проблем регуляторного характеру. З іншого боку, співпраця з банківськими установами значно спрощує вирішення окремих технологічних питань. Крім того, фінансові технології можуть чинити позитивний вплив і на самих регуляторів, контактуючи з користувачами банківських послуг і знаючи досконало проблеми їх взаємодії. Такий обмін інформацією між регуляторами та фінансовими установами, які впроваджують фінтех, та банківськими установами, може підвищити рівень знань регулятора в частині уподобань споживачів. Важливим питанням у сфері фінтех залишається безпека та надійність користувачів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Болдова А.А., Болдов О.А. Діджиталізація банківських сервісів як передумова подальшого розвитку фінансового простору України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-8> (дата звернення: 07.03.2024).
2. Демчишак Н., Дубик Г., Гриб В. Розвиток експорту цифрових технологій в умовах формування єдиного цифрового простору Європейського Союзу. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 73–79.
3. Жердецька Л.В., Городинський Д.І. Розвиток фінансових технологій: загрози та можливості для банків. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 583–588.
4. Fintech Worldwide. Statista. URL: <https://www.statista.com> (дата звернення: 07.03.2024).

5. Коваленко В.В. Розвиток Fintech: загрози та перспективи для банків України. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Випуск 4 (09). С. 127–133.

6. Корнівська В.О. Українська воєнна криза як частина глибинного світового трансформаційного процесу: фінансові механізми стабілізації та відновлення. *Проблеми економіки*. 2022. № 2. С. 22–31. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-22-31> 3 (дата звернення: 19.02.2024).

7. Лункіна Т.І., Бурковська А.В., Гуліч К.О. Застосування фінансових технологій у банківській сфері України. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2021. Вип. 2. С. 27–35.

8. Семенов А.Ю., Кривич Я.М., Цирулик С.В. FinTech технології: суть, роль і значення для економіки країни. *Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія: Економіка*. 2018. Вип. 2(67). Т. 23. С. 100–105.

9. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 р. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech> 2025 (дата звернення: 07.03.2024).

10. Тарасюк М.В., Кошчєєв О.О. Інновації в глобальній цифровій сфері: оцінка трансформацій. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2017. Вип. 131. С. 94–110.

REFERENCES:

1. Boldova A.A., Boldov O.A. (2022) Didzhytalizatsiia bankivskykh servisiv yak peredumova podalshoho rozvytku finansovoho prostoru Ukrainy [Digitalization of banking services as a prerequisite for further development of the financial space of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 42, pp. 34–42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-8> (accessed March 07, 2024).
2. Demchyshak N., Dubyk H., Hryb V. (2020) Rozvytok eksportu tsyfrovyykh tekhnolohii v umovakh formuvannia yedynoho tsyfrovoho prostoru Yevropeiskoho Soiuzu [Development of digital technology exports in the context of the formation of a single digital space of the European Union]. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 6, pp. 73–79.
3. Zherdetska L., Horodynskiy D. (2017) Rozvytok finansovykh tekhnolohii: zahrozy ta mozhlyvosti dlia bankiv [Development of financial technologies: threats and opportunities for banks]. *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 10, pp. 583–588.
4. Fintech Worldwide. Statista. Available at: <https://www.statista.com/> (accessed March 07, 2024).
5. Kovalenko V.V. (2018). Rozvytok Fintech: zahrozy ta perspektyvy dlia bankiv Ukrainy [Development of Fintech: threats and prospects for Ukrainian banks]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*. vol. 4(09), pp. 127–133.
6. Kornivska V.O. (2022). Ukrainska voienna kryza yak chastyna hlybynnoho svitovoho transformatsiinoho protsesu: finansovi mekhanizmy stabilizatsii ta vidnovlennia [Ukrainian military crisis as part of the deep global transformation process: financial mechanisms of stabilization and recovery]. *Problemy ekonomiky*. vol. 2, pp. 22–31.

7. Lunkina T.I., Burkovska A.V., Hulich K.O. (2021). Zastosuvannia finansovykh tekhnolohii u bankivskii sferi Ukrainy [Application of financial technologies in the banking sector of Ukraine]. *Visnyk ahraryoi nauky Prychornomia*. vol. 2, pp. 27–35.

8. Semenoh A.Yu., Kryvych Ya.M., Tsyruyk S.V. (2018). FinTech tekhnolohii: sut, rol i znachennia dlia ekonomiky krainy [FinTech technologies: the essence, role and importance for the country's economy]. *Visnyk ahraryoi nauky Prychornomia*. vol. 2, pp. 27–35.

9. Stratehiia rozvytku fintekhu v Ukraini do 2025 r. Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Strategy for the Development of Fintech in Ukraine until 2025. Official website of the National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech-2025> (accessed March 07, 2024).

10. Tarasiuk M.V., Koshchieiev O.O. (2017). Innovatsii v hlobalnii tsyfrovii sferi: otsinka transformatsii [Innovations in the global digital sphere: assessment of transformations]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, vol. 131, pp. 94–110.